

Stoppa straffet. DN och Svenska Pen för Raif Badawi

● I morgon är det lördag. Det har då gått fem år sedan bloggaren Raif Badawi fängslades i Saudiarabien, för att han hävdade samma rätt som du just nu utövar genom att läsa en o censurerad dagstidning. Han är dömd för att ha krävt ökad yttrandefrihet och ha kritiserat det härskande prästerskapet. För detta ska han få femtio rapp

varje fredag, sammanlagt tusen piskrapp - inget annat än en utdragen dödsdom. Fallet Badawi fortsätter att engagera och uppröra människor världen över. Nyligen erhöll Badawi även EU-parlamentets finaste människorättspris, Sacharov-priset för tankefrihet. Enligt hoppingivande men

officiellt obekräftade uppgifter ska Badawis benådning vara nära förestående. Vi vill nu se förnyade ansträngningar av alla svenska partier att med starkast tänkbara metoder verka för ett internationellt krav på att så sker.

Elisabeth Åsbrink, ordförande Svenska Pen
Björn Wiman, DN:s kulturchef

Tecknare
för Dawit

SVERIGES BUDSKAP
TILL DEN ERITREANSKA
REGERINGEN ÄR TYDLIGT:
VI KOMMER FORTSÄTTA
RÄKNA DAGAR ÄNDA
TILLS DAWIT ÄR FRI!

HELGEMANNEN

Stöd kampanjen för Dawit Isak på bankgiro 5045-0295

Debatt. Förläggaren Anders Bergman om den svenska sakprosans problem

Livligare forskning. Humanisterna måste våga skriva böcker

● I höst anställde institutionen för idé- och lärdoms historia vid Uppsala universitet en författare. Uppdraget är att utveckla forskarnas skrivförmåga, att "våga förenkla ... utan för många ängsliga garderingar", som författaren själv, Magnus Linton, förklarar det.

Institutionen är att gratulera till initiativet. Det stämmer också väl överens med vad rapporten "Kunskapens nya rörelser" från Vitterhetsakademien (2016) rekommenderat.

Men bakom initiativet och rapporten anas en dystrare fond: att forskarna har svårt att uttrycka sig skriftligt, må det vara för kolleger eller allmänheten - oavsett vilket kan det leda till att de som sitter på sakkunskapen på sikt försvinner alltmer i det offentliga samtalet och att folkbildningen blir lidande.

Som förläggare för historisk sakprosa har också jag anat detta. Själva intresset bland forskarna att skriva för allmänheten (liksom hos allmänheten att läsa) ser jag bara stiga - men hur står det till med möjligheterna?

För en humanioraförläggare måste utgivningsbeslut fattas främst utifrån skribentens sakkunskap. Därför eftersöks författare helst bland forskarna. Särskilt när det gäller att förklara en historisk företeelse hur och varför, varifrån och varthän, är forskarnas bidrag nödvändiga, som ovanpå en refererande dimension

kan lägga en resonerande, och som kan bjuda på slutsatser av långsiktigt värde för den svenska bildningsbanken.

Låt oss säga att jag stött på någon som forskar i ett intressant historiemråde. Det borde bli en bok, föreslår jag. Vilket svar brukar jag få? Forskarens entusiasm är vanligtvis stor men kortvarig. Första stötestenen är alltid tid. Vad som kallas universitetets tredje uppgift (av tre) - att sprida kunskap till allmänheten - kan aldrig prioriteras, det är träffarna i artikeldatabaserna som betyder något meriteringsmässigt.

Sedan kommer andra invändning: forskaren råkar tyvärr vara expert enbart på en pytteliten del av ämnet jag är ute efter. Oron är stor över att inte kunna något om övriga aspekter, eller att trampa in på kollegers domäner. Akademisk ödmjukhet, kanske - eller kanske en yttring av en expertsjuka.

Men så kan jag ibland mötas av en tredje invändning: forskaren är mest van vid att skriva på engelska

Vad gör vi för att forskare ska ges möjlighet att skriva för allmänheten? Vem skriver vår historia om 25 år, och hur?

Många humanister skriver på engelska och tappar kontakten med svenskan.

Foto: Bai Yu Xinhua/IBL

- och i artikelform. Och i de fallen måste jag retirera. Jag kan ofta frigöra tid, jag hjälper gärna till att förlösa sakkunskapen - men jag kan faktiskt inte själv trola fram boken. Engelskans insteg i humaniora och artikelformens allt viktigare position får relateras till intrycket att många har svårt hålla i gång en klar tanketråd över 300 trycksidor, på god svenska.

Min ena slutsats är att problemet ligger på systemnivå, inte på individnivå. Det finns något i utbildningspolitiken som inte gagnat de många som vill (bli duktigare på att) skriva, särskilt för en vidare krets. Här bakom finns säkert en rationell universitetslogik, men för en utomstående, till exempel en förläggare, känns det som ett nederlag.

Min andra slutsats är att om det fortgår på detta sätt kommer det utgivningsmässigt att öppnas ett allt större svalg mellan de fackvetenskapliga publikationerna som några få kan dechiffrera och översiktligare sammanställningar som, i värsta fall, är dåligt underbyggda eller inte tillför något nytt. Att begreppet populär-vetenskap frodas är ett symptom på detta.

Lite braskande uttryckt kan man, i förlängningen, se ett demokrati-problem här, inte minst i tider av stora källkritiska behov. Jag är inte den första att tänka så, och blir heller inte den sista. Om mina och mina gelikars farhågor är obefogade blir ingen gladare än jag: den här artikeln vill gärna bli motsagd. Fjolårets regeringsproposition "Kunskap i

samverkan" vittnar redan i titeln om en önskan att stärka banden forskning-allmänhet och att värdera tredje uppgiften högre. Andra rapporter och initiativ antyder samma sak: vi kanske anar en vändning?

Jag hoppas att fler institutioner tar efter idéhistorikerna, att fler organisationer och akademier frågar sig: Vad gör vi för att den svenska humaniorasakprosan får leva vidare, vad gör vi för att forskare ska ges möjlighet att skriva för allmänheten? Vem skriver vår historia om 25 år, och hur? Och vad gör förläggarna om 25 år? Magnus Linton, kan du klona dig?

Anders Bergman

Förläggare för historia, Natur & Kultur
kulturdebatt@dn.se

Teater. Scenisk guide till demokratins genombrott

Historisk pepp. Charmigt gästspel om kvinnors rösträtt

Teater
"Föregångerskan"
av Lisa Lindén

Regi: Karin Enberg. Med: Catherine Westling
Scen: Unga Klara, gästspel från Regionteatern
Blekinge Kronoberg. Speltid: 1 tim.

● Snart har det gått hundra år. Den 24 maj 1919 beslutade riksdagen om allmän och lika rösträtt för kvinnor och män, även om det dröjde två år innan de fick använda den. Och det är där vi börjar, till tonerna av Nina Simonés "I'm feeling good" - i kväll ska den här rösträttskvinnan fira med champagne. Men är det något de senaste månadernas feministiska utbrott har visat är det att en ensam röst kan skrika sig hes utan att

någon hör. För verklig förändring krävs alltid ett kollektiv.

Vår historiska guide till den mobilisering som föregick det demokratiska genombrottet utgörs av Gulli Petrini, fysiker och kringresande agitator i det tidiga 1900-talets Sverige. Lisa Lindéns monolog "Föregångerskan" - lämpligt nog ett turnerande gästspel - bygger på akademisk forskning om denna uthålliga gestalt. Fru Petrini, spelad med glädje och pondus av Catherine Westling, känner sin publik och har med sig polkagrisar till barnen när hon eldar de lokala kvinnorna runt om i landet.

Ett sådant möte är också den sceniska utgångspunkten, med

bakdörrar till andra delar av hennes liv och verk. Hon skriver lyckliga brev från sekelskiftets Berlin och lite mindre glada sådana från det kyrkliga Småland. Men om man kan mobilisera radikala aktivister i den myllan finns väl inget som kan hejda utvecklingen. Eller? Parallellerna till vår tid är närmast övertydliga, och förstärks av musikvalet i föreställningen. Feminister baktalas, hatas och motarbetas - då som nu. I en stark scen spelas en typisk bit modernt näthat upp från ingenstans, där mannen i fråga beskriver vad han ska göra med en äcklig feministfitta han irriterar sig på.

Problemet med att utgå från före-

läsningens form är dock att det lätt blir föreläsning snarare än teater. Det tidstypiska språket med ord som "icke" och "ånå" skapar också ett avstånd till den annars charmiga gestaltningen. Westlings sätt att byta tilltal beroende på situation är visserligen ganska elegant, men den dominerande känslan är ändå att texten är lite tungrodd och otymplig.

I just dessa dagar tar man dock främst med sig den historiska pepen ut ur salongen, och rösträttskvinnans fråga: "Vilken är den man som ska stå emot när tusen systrar förändrar samhällets struktur?"

Kristina Lindquist
teater@dn.se

Catherine Westling spelar med glädje och pondus.